

פרשת תולדות תש"פ – תעלומת חפירת הברות של יצחק

1. **בראשית י"ד:** ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען ... ומצרים ילד את לודים ואת ענמים ... ואת פתרוסים ואת כסלוחים אשר יצאו מהם פלשתים - רמב"ן שם: פלשתים – שם ארצם היא 'פלשת', כמו שנאמר 'חיל אחז יושבי פלשת'.

רד"ק: וזכר זה שאף על פי שפלשתים מזרע מצרים, ארץ מצרים היתה ארץ לא להם, וארץ פלשתים היתה ראויה להם כי היא ארץ כנען.

2. **בראשית כא, כה:** והוכח אברהם את אבימלך על אודות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך – **רד"ק:** כיון שבאו בברית ובשבועה טען עליו על מה שעשו לו עבדיו שגזלו ממנו הבאר שחפר בגבול באר שבע, ובאר שבע סמוך לארץ פלשתים [ולא מארץ פלשתים] וחפר שם אברהם באר כי הוא מגבול באר שבע, ועבדי אבימלך גזלוהו ממנו בטענה כי מגבול ארץ פלשתים היא ... והלכו אברהם ואבימלך מגרר לראות שם את הבאר ההיא אם היא מגבול באר שבע או מגבול ארץ פלשתים.

בראשית כו, טו: וכל הבארת אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו סתמום פלשתים וימלאום עפר – **רש"י:** שאמרו: תקלה הם לנו מפני גייסות האויב הבאים עלינו [ושותים מהמים].

בראשית כו: ויאמר אבימלך אל יצחק לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד: וילך משם יצחק ויחן בנחל גרר וישב שם: וישב יצחק ויחפר את בארת המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם ויקרא להן שמות כשמת אשר קרא להן אביו ... ויהי ביום ההוא ... ויגידו לו על אדות הבאר אשר חפרו ויאמרו לו מצאנו מים: ויקרא אתה שבעה על כן שם העיר באר שבע עד היום הזה – **ספורנו:** קרא את הבאר 'שבעה', מפני שהיה מקום שביעי שבו חפרו באר: ג' של אברהם שסתמו פלשתים, כאמרו 'וכל הבארת... סתמום פלשתים' ולא יאמר 'כל' בפחות מג', וג' של יצחק שהן 'עשק', 'שטנה' ו'רחובות', וזה היה השביעי.

רמב"ן בראשית כו, כ: יספר הכתוב ויאריך בענין הברות ואין בפשוטי הספור תועלת ולא כבוד גדול ליצחק והוא ואביו עשו בשווה [ואין זה חידוש ייחודי של יצחק]?

תפילות גשם: זכור הנולד בבשורת 'יוקח נא מעט מים' [יצחק אבינו שנולד מבשורת אירוח המלאכים שאמר להם אברהם 'יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם'], ושחת להורו לשוחטו לשפוך דמו כמים, זיהר גם הוא לשפוך לב כמים, **חפר ומצא בארות מים** – בעבורו אל תמנע מים.

זוהר חדש פרשת תולדות: כיון שמילאו פלשתים הברות בעפר, חזרו בני העולם [שהתגירו ביד אברהם] לעבוד עבודה זרה, והיה העולם שמם ולא ידע איש מהקב"ה. כיון שבא יצחק ושב וחפר את הברות של אביו, חזר העולם לתיקונו ולימד את בני העולם לדעת מהקב"ה.

3. **רמב"ן:** בא להודיע דבר עתיד, כי 'באר מים חיים' ירמוז לבית אלוקים אשר יעשו בניו של יצחק ... כמו שאמר (ירמיהו יז) 'מקור מים חיים את ה' וקרא הראשון 'עשק' ירמוז לבית הראשון אשר התעשקו עמנו ועשו אותנו כמה מלחמות עד שהחריבוהו. והשני קרא שמה שטנה, שם קשה מן הראשון והוא הבית השני שכל ימיו היו לשטנה עד שהחריבוהו ... והשלישי קרא 'רחובות' הוא הבית העתיד שיבנה במהרה בימינו והוא יעשה בלא ריב ומצה.

רבנו בחיי: כשמות אשר קרא להן אביו - עשה כן לכבוד אביו וממה שהתורה הודיעה זה נראה שנחשב לו לזכות ויש בזה התעוררות וקל וחומר שלא ישנה אדם מדרכי אבותיו, שהרי אפילו שמות הברות שקרא אותן אביו לא רצה לשנותן, וקל וחומר לדרכי האבות ומנהגותיהם ומוסר שלהם.

4. **ליקוטי שיחות טו/194:** החילוק בין תולדות אברהם (ישמעאל) ובין תולדות יצחק (עשו) - שעשו נחשב לישראל מומר – הוא בהתאם לאופני העבודה שלהם: אברהם פעל בדרך של 'מלמעלה למטה', הוא הפיץ אמונה אף לערביים שמשתחוים לאבק רגליהם, ואילו יצחק פעל בדרך של 'מלמטה למעלה', הוא חפר בארות והסיר את העפר והאבנים שכיסו על המים הטמונים בעומק האדמה וגרם **למים לפרוץ החוצה**. בפנימיות פירושו להסיר את החומריות המכסה על האמונה עד שהיא תפרוץ מעצמה. עבודה זו גורמת ששייכות התחתון לאלוקות תהיה **מצידו** ולא בגלל ההשפעה מלמעלה.